

AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY

KOMISE PRO ETIKU VĚDECKÉ PRÁCE

V Praze 21. 02. 2014

Doporučení Komise pro etiku vědecké práce v Akademii věd České republiky

V preambuli Etického kodexu výzkumných pracovníků v Akademii věd ČR se praví: „Vzdělání, výzkum a inovace jsou základními pilíři rozvoje současné společnosti. Důvěra ve vědu je založena na důvěře v poctivost výzkumných pracovníků při získávání nových výsledků. Výsledky i jejich výklad si může ověřit vědecká obec, ne však veřejnost, které jsou nové poznatky především určeny. Aby věda zůstala hodnověrná, je nezbytné, aby se výzkumní pracovníci ve své práci řídili základními mravními principy, zejména poctivostí a čestností.“ Bohužel se zdá, že míra nepoctivého jednání ve vědě začíná narůstat (V. Gewin, Nature 485: 137–139, 2012). Toto nepoctivé jednání je zejména falsifikace, fabrikace nebo plagiátorství. V jádru tohoto nepoctivého jednání je záměr. Aby jednání mohlo být označeno za nepoctivé, musí být prokázáno, že jedinec tak jednal záměrně nebo že zásadním způsobem nedodržoval dobrá pravidla ve vědě. V poslední době se bohužel objevil vážný a dlouhodobý případ nepoctivého jednání ve vědě i v České republice. Komise pro etiku vědecké práce v AV ČR přijala proto následující doporučení:

- a) Při výzkumu je nezbytná neustálá kontrola a ověřování výsledků celou pracovní skupinou a zejména jejím vedením. Především vedoucí vědečtí pracovníci si musí uvědomovat svou odpovědnost nejen za vlastní tým, ale i za kontrolu výsledků spolupracujících týmů. Vědecká práce, zejména při experimentálním výzkumu, je týmová, kdy jednotliví pracovníci či týmy přispívají jako specialisté, a hlavní korespondující autor je zásadním způsobem zodpovědný za kvalitu a reprodukovatelnost publikovaných dat. Omluvou pro jinou než správnou laboratorní a publikační praxi nemůže být nadměrný institucionální tlak, kladený v současné době na publikační aktivitu a její scientometrické charakteristiky.
- b) Rukopisy před odesláním do tisku musí být zevrubně společně diskutovány všemi spolupracujícími týmy. Při těchto diskuzích by měla být k dispozici ke kontrole i všechna primární data a údaje, kde a kdy a kým byla změřena, aby nedošlo ke zveřejnění chybných či nepravdivých výsledků nebo interpretaci dat.
- c) Přesto, že důvěra v poctivost spolupracovníků je při vědecké práci vysoce potřebná, je nezbytné při opakovaných pochybách či dokonce při ztrátě důvěry tuto situaci hned řešit. Pokud se nepodaří ji řešit v pracovní skupině či mezi spolupracujícími týmy, je nutné nepoctivost ve vědě oznámit nadřízenému orgánu. Pro takovéto oznámení je však vrcholně žádoucí přinést důkazy o možných podvodech či falšování výsledků. Přesto, že získání těchto důkazů může být časově náročné, je nutné je přinést, aby se buď zabránilo dalším nepoctivostem a případným obviněním i poctivých spolupracovníků či aby se očistilo jméno podezřelého.
- d) Takovéto oznamování bývá v anglosaské literatuře označováno jako whistleblowing a je podporováno všemi orgány zabývajícími se etikou vědecké práce. Oznamovatelé, kteří si vědecké nepoctivosti všimnou a přinesou pro ni důkazy, pomohou udržet morální kredit vědecké práce a zaslouží si náš veškerý respekt a uznání. Je nutné, aby si všichni pracovníci všimli možné vědecké nepoctivosti kolem sebe a nebyli k ní lhostejní. Jen tak zamezíme možnému dalšímu opakování nepoctivosti v české vědě.

doc. PhDr. Lydia Petráňová, CSc.
předsedkyně